سنگین بودن بحث جزء لایتجزی

شاگرد: یعنی همانطور که جزء لایتجزی مطرح است کأنّه شما میخواهد موج لایتموج درست کنید.

استاد: کجا را میگویید؟ در تموج پایه؟

شاگرد: بله.

استاد: در تموج پایه، ما میخواهیم زمان درست کنیم. ما یک مباحثهای داشتیم که مفصل و طولانی بود و بیست صفحه از شوارق را راجع به جزء لایتجزی بحث کردیم. مقالههای هم هست به نام نکتههای در نقطه که دو صفحه است و برای حدود بیست و هفت-هشت سال پیش است؛ آنجا همین دغدغهها را داشتم. خلاصه اگر سر و کار ما با زمان است، نمیتوانیم جزء لایتجزی را در کار نیاوریم. و لذا مفصل در آن بحث شوارق عرض کردم که تقسیم حرکت به توسطیه و قطعیه، تلاشهای مشاء و سایر حکماء بود تا یک جوری صورت مسأله را پاک کنند. در شوارق بود و در نکتههای در نقطه هم عرض کردم؛ مرحوم حاجی در منظومه فرمودهاند: «اعلم: أن بطلان الجزء في هذه الأعصار صار قريباً من البديهيات لكثرة ما أقام الأفاضل من البراهين المحكمة الطبيعية و الهندسية»[1]: اینکه جزء لایتجزی محال است، در زمان ما از بدیهیات است؛ راست هم میگویند. یعنی شبهات و بحثهایی که متکلمین داشتند که خلاصه شما باید به یک جا برسید که توقف کنید، همه را جواب دادهاند؛ جوابهای هندسی، ریاضی و فلسفی خیلی خوب، بهطوریکه مرحوم حکیم سبزواری میفرمایند حالا دیگر بدیهی است که ما دیگر جزء لایتجزی نداریم. حرف درستی هم هست. مرحوم صاحب شوارق هم همین کار را کردهاند. دنبال متنی که خواجه فرمودهاند، براهین مفصلی میآورند که جزء لایتجزی محال است. محال است به جایی برسیم که دیگر نتوان آن را نصف کرد؛ این را فرمودهاند و در آخر بحث که تمام شده فرمودهاند: «بقی فی الکلام شکوک مستصعبه». حاج آقا میفرمودند سرش را بریده بود، داشت از کاردش خون میریخت، گفت معلوم نشد گناه این فلان فلان شده ملعون چه بود! خُب تو که سرش را بریدی، حالا میگویی گناهش چه بود؟! اول ببر، ببین گناهش چه بود.

حالا هم وقتی همه چیز معلوم شده، میگوییم هنوز یک شکوک مستصعبهای هست. اگر همه براهین سر رسید و تام بود، دیگر مستصعب به چه معنا است؟! آنجا بود که عرض کردم معلوم میشود فضا سنگین بوده. این تکهای که حکیم سبزواری میگویند، درست است و قبول است - آن چیزی که ایشان میگویند بدیهی است که جزء لایتجزی محال است - اما این یک بخش از کار است. شما باید آنها را هم جواب بدهید. «شکوک مستصعبه» میگویند و شروع میکنند. لذا آن مباحثه ما شاید یک سال شد. شاید هم پیاده شده باشد. علی ای حال فایلهای آن موجود است و در اینباره مفصل صحبت کردهایم.

بازبینی #3
ایجاد شده 15 سپتامبر 2024 13:39:11 توسط ... .
به روزرسانی شده 6 فوریه 2025 12:38:51 توسط ... .